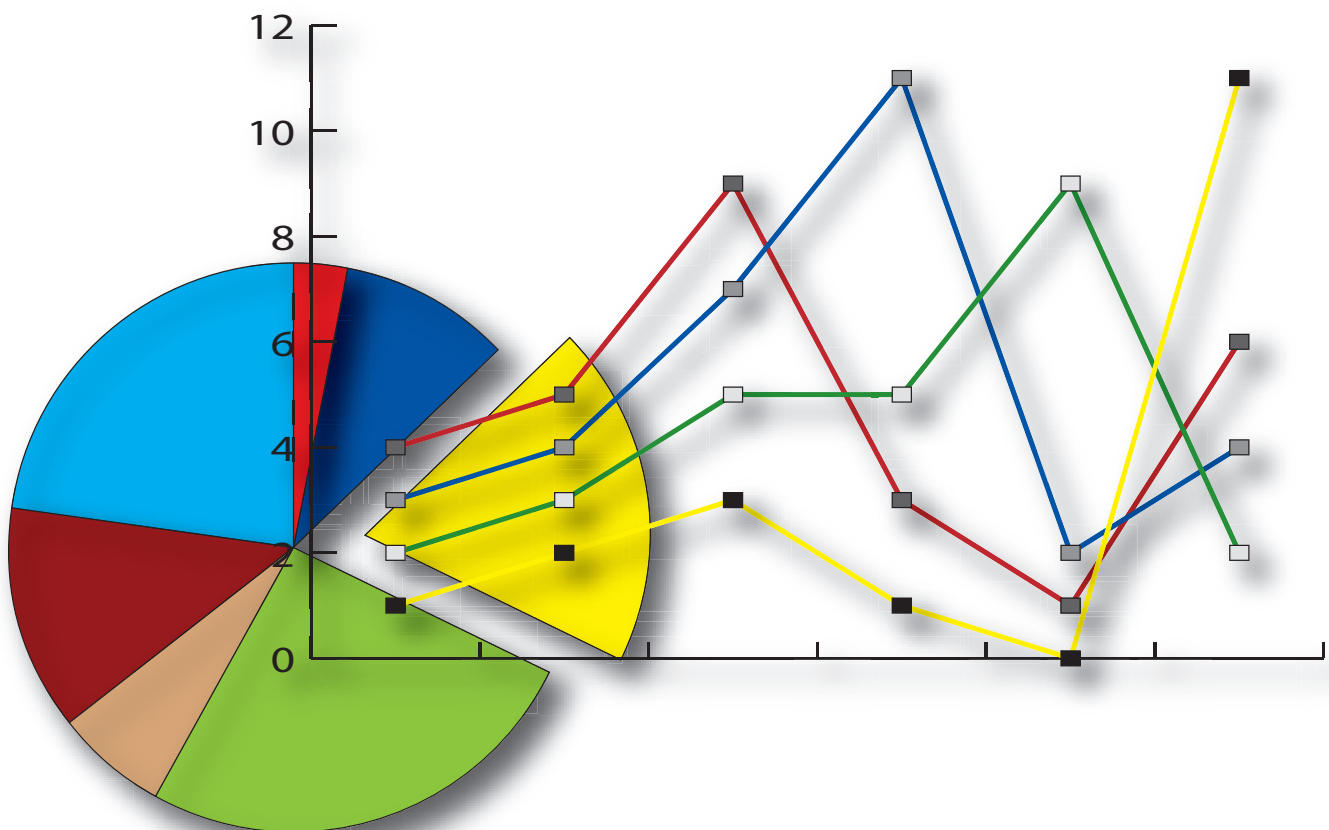

ПІДСУМКОВИЙ ЗВІТ

за результатами моніторингу
прихованої політичної реклами, прозорості
комунікації гілок влади, конституційного
процесу та суперечностей між
українськими регіонами
(17 березня – 17 квітня 2008 року)

Телевізійний моніторинг інформаційних програм дев'яти вітчизняних телеканалів (1+1, Інтер, 5 канал, Новий канал, СТБ, ІСТV, НТН, Перший Національний, ТРК «Україна») проводився за трьома напрямками:

- - прихована політична та економічна реклама
- - Конституційний процес (прийняття змін до Основного закону)
- - комунікація між Сходом і Заходом.

Аналіз політичних новин на телебаченні покликаний показати, наскільки об'єктивно та збалансовано канали представляють позицію гілок влади – уряду, президента та парламенту. А також визначити, чи не надають телеканали переваги якійсь одній політичній силі з тих, що представлені у Верховній Раді України. Наскільки якісно – повно і доступно - новини інформують глядачів про діяльність гілок влади та політичних партій та блоків. Щоб виявити можливі порушення балансу, експерти дослідили весь об'єм інформації про політичні події у новинах телеканалів.

Напрямок «Прихована економічна реклама» має на меті виявити, чи не містять новинні програми телебачення сюжетів рекламного, замовного характеру про товари та послуги. Оскільки такі сюжети дають глядачеві спотворену інформацію, яка не завжди відповідає дійсності, і суперечить завданням мас-медіа.

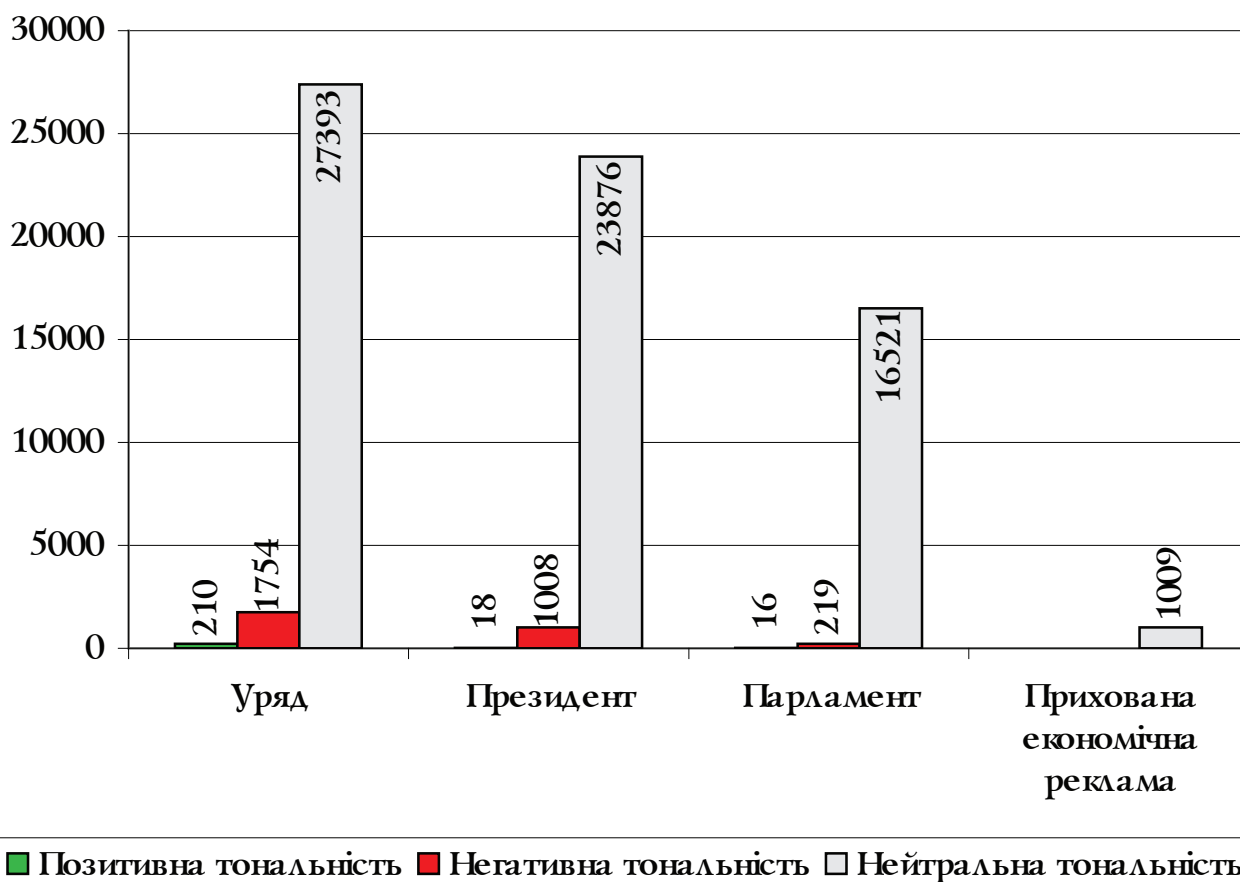
Інформація про зміни до Конституції. Завдання цього дослідження з'ясувати, чи отримує глядач із

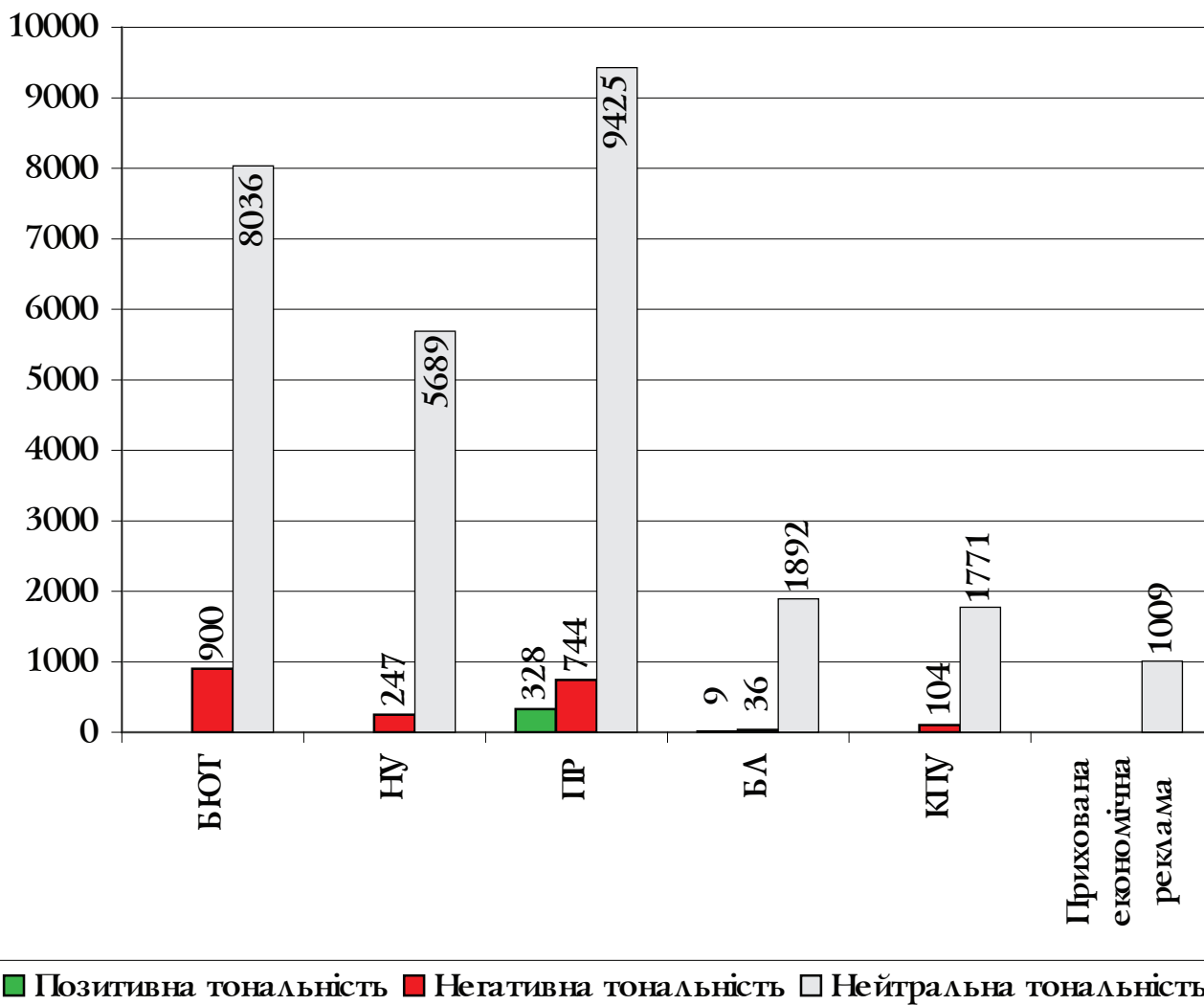
телевізійних новин достатньо інформації про плановані зміни до Основного Закону та їх наслідки для розвитку країни.

Дослідження інформаційних програм у площині «Комунікація між Сходом та Заходом» дає уявлення чи однаково активно мас-медіа представляють позиції південно-східних та центрально-західних областей країни на суперечливі питання – мови, культури, історичних подій, економічного розвитку в регіонах. Чи не використовують телеканали ці суперечності для поглиблення конфліктів, чи не надають переваг якій одній точці зору.

Крім того, експерти проаналізували кількість та якість інформації про співпрацю України із західно-європейськими структурами та державами (США, ЄС, НАТО) та східними сусідами (Росією, Білоруссю). Цей аспект має показати, чи не плекають канали симпатій та антипатій до якогось одного напрямку.

ПРИХОВАНА ПОЛІТИЧНА РЕКЛАМА ТА АНТИРЕКЛАМА

У більшості випадків повідомлення на політичну тему мали інформаційні приводи, здебільшого канали подають і різні точки зору політичних опонентів. Дуже мало інформації у позитивній тональності. Це свідчить, що програми не «вихваляли» владу та політиків, подавали критичні матеріали. Однак певні симпатії та антипатії мали місце. Про діяльність президента і парламенту новини повідомляли переважно у нейтральній тональності і без помітних симпатії та антипатії. Найбільш показовою у симпатіях та антипатіях теленовин є інформація про діяльність уряду.

Канали поділені на три групи.

Перша більшою мірою симпатизує уряду – ICTV, 1+1. Чимало сюжетів про діяльність уряду подавалися у нейтральній тональності, наближеній до позитивної. Однак позитивом канали не зловживали.

Друга група новин більш критично оцінює його діяльність і використовує медіа-ефекти на плекання антипатії – Інтер, ТРК «Україна», НТН, Новий канал. На більшість заяв Кабінету Міністрів програма подає коментарі опозиції – представників Партії регіонів.

Третя група порівняно об'єктивно висвітлює позицію влади – Перший національний, СТБ (критично підходить до будь-яких політичних подій), 5 канал (дуже мало використовує маніпуляційних технологій, хоч незначною мірою все-таки прихильний до уряду, президента та парламентської коаліції).

Прихильність каналів практично не помітна в межах однієї програми, а більш відчутні при систематичному перегляді.

Канал ICTV найактивніше з усіх аналізованих каналів представляв позицію уряду, позицію президента – ICTV та 1+1. парламентську діяльність найактивніше висвітлювали канали ICTV та Інтер. Найбільше інформації про БЮТ подавав канал ICTV, про НУНС – ICTV та Інтер, про Партію регіонів – ТРК «Україна», НТН та СТБ. Про інші парламентські фракції Блок Литвина та КПУ було значно менше інформації.

Приклади необ'єктивної інформації, яка має ознаки політичної реклами та антиреклами

Плекання негативного ставлення до уряду та Юлії Тимошенко. Програма «События» на ТРК «Україна» 21.03.08. В інформаційній стрічці канал подав сюжет про підприємство «Дніпроенерго» під «шап-

кою»: «Попытка рейдерского захвата или в Украине уже началась президентская компания». Йшлося про збори акціонерів, які не можуть відбутися, бо не прийшов головний власник акцій – представник державної компанії. З сюжету глядачу важко зрозуміти, в чому проблема і як вона може вплинути на його життя. Однак у повідомленні чітко розставлені інші, зрозумілі для глядача акценти: «Сложившуюся ситуацию народные депутаты уже назвали началом предвыборной президентской гонки, в которой нынешний премьер-министр претендует на главный пост в стране». (ТРК «Україна», «События», 21.03.08).

«Жить стало лучше, сытнее и спокойнее - не уставала повторять Юлия Тимошенко на этой неделе. Ее Кабмин прошел стодневный рубеж. За это время Юлия Тимошенко успела начать раздавать долги по вкладам Сбербанка, бороться с коррупцией, подвинуть посредника на газовом рынке, а также добиться перевыборов в столице. Все это, эксперты относят к "плюсам" в деятельности правительства. А минусы мы с вами ощущаем на себе: стремительно возросшие цены на бензин и продукты, это то, что сделало украинцев за сто дней беднее». (ТРК «Україна», «События недели», 30.03.08).

Після цього у випуску подано сюжет на тему «Скільки заробляють урядовці Кабінету Тимошенко?». А за ним – про двох дівчат-інвалідів, які голодують під Житомирською мерією, щоб добитися пенсії для лежачої матері.

---

28 березня 2008 року у програмі «События» використаний медіа-ефект для створення негативного сприйняття діяльності уряду. Сюжет побудовано так:

– заява прем'єр-міністра на підсумковій прес-конференції: уряд впорається з інфляцією, надбавка на продукти не перевищуватиме 10%.

– коментар Ірини Акімової з Партії регіонів, що обіцянки Тимошенко не вводити адміністративні ціни виглядають не дуже переконливо.

– сюжет з Луганська: люди протестують проти підвищення цін. «Цены на продукты питания в Луганске за последний месяц выросли с средним на четверть. Местные продукты, сыр, крупы стали дороже почти в 1,5 раза. Подорожали и промышленные товары», «События», ТРК «Україна», 28.03.08.

«Новий канал», програма «Репортер» - сюжет про початок весняного призову теж спрямований на плекання антипатії до Юлії Тимошенко.

«Весна прийшла – призов почався, його могло б і не бути, якби Юлія Тимошенко виконала те, що обіцяла – скасувала мобілізацію і перевела армію на контрактну основу».

У матеріалі розповідають про призовника, який «коли голосував восени, повірив Юлії Тимошенко» про створення контрактної армії. У сюжеті проводиться паралель між звичайними хлопцями призовного віку і юнаками з молодіжного крила БЮТ:

«У молодіжному крилі БЮТ – організації «Батьківщина молода» три тисячі юнаків призовного віку, більшість із них впевнена: Тимошенко передвиборчі обіцянки щодо контрактної армії не порушувала. Ще б пак! Молоді «бютівці» армійських чоботів цієї весни не примірятимуть». («Новий канал», програма «Репортер» 21.03.08.)

Канал НТН, програма «Вчасно» часто критикував роботу уряду Тимошенко і БЮТ вустами політиків із Партії регіонів:

Раїса Богатирьова: «Ультиматум прем'єр-міністра про мобілізацію фракції для посилення криз парламенту у зв'язку із ситуацією навколо міського голови Києва засвідчила, що глава коаліції діє егоїстично, як голова політичної сили. Таким чином від імені уряду забезпечується протекціонізм не державної політики, а власної партії», (НТН, «Вчасно», 17.03.08).

Ірина Акімова: «Экономический популизм. Из всего набора целей, берется только то, что можно реализовать быстро, причем используются административные методы – основные методы давления», (НТН, «Вчасно», 20.03.08).

Михайло Чечетов: «Это просто глупо продать с молотка, можно сказать жемчужину украинской индустрии, только для одной примитивной цели – получить финансовый ресурс для того, чтобы профинансировать популистские бредовые идеи правительства Тимошенко» (НТН, «Вчасно», 7.04.08).

Тарас Чорновіл: «Скасувати в курсі вищої школи утопію Томаса Мора і ввест туди звіт Юлії Тимошенко. Утопія ідеальна». (НТН, «Вчасно», 11.04.08).

Потужним інформаційним приводом для оцінки роботи кабінету Тимошенко стали сюжети про 100

днів уряду. Порівняння повідомлень на різних каналах є показовим – одні канали акцентують увагу на недоліках уряду, інші – на досягненнях.

Порівняймо два сюжети зроблені з однієї події 26 березня 2008 року.

«Красивий уряд, оточений ворогами, уряд, що є національним надбанням, унікальний Кабінет, в якому міністри працюють цілодобово і вже забули дорогу додому. Так без зайвої скромності оцінила роботу своєї команди Юлія Тимошенко». (1+1, «ТСН», 26.03.08).

«Красивое правительство. Так, без ложной скромности оценила состав своего Кабинета министров Юлия Тимошенко. Сегодня она отчиталась о проделанной работе за первые сто дней. Это был не отчет о работе за сто дней, это был рапорт о достижениях, повышениях и улучшениях по всем без исключения показателям». (ТРК «Україна», «События», 26.03.08).

Канал ICTV послідовно підтримує уряд, а Інтер, НТН, Новий канал – створюють негативний контекст для сприйняття його діяльності:

“Програму дій уряду підготували, але парламент не затвердив, валовий внутрішній продукт зростає, але й інфляція не спить, програма “Контрабанда СТОП!” знову працює, тож є гроші на збільшення зарплати, пенсій та допомоги при народженні дитини. Але найголовніший плюс – почали повертати заощадження. Було важко, бо спротив шалений, нарікає прем’єр. Опозиційний уряд критикує Тимошенко і за інфляцію, кажуть, що досі не зрозуміло, як прем’єр збирається її зупинити. До критики приєднується і Секретаріат президента. Олександр Шлапак вважає, що на сьогодні це найбільша проблема уряду... Сама ж Тимошенко найбільшою проблемою вважає призупинення приватизації, адже саме з цих грошей уряд планує повернути борги Ощадбанку та знову збільшити мінімальні зарплати та пенсії. Поки прізвищ тих, хто заважає уряду працювати Тимошенко не називає та обіцяє до останнього тримати єдність у демократичній коаліції...”, (ICTV, “Факти”, 26.03.08)

“На думку експертів агентства (Агентства моделювання ситуації) усі сто днів роботи нового Кабміну супроводжувалися жорстким політичним протистоянням. Йдеться про дві опозиції, з якими доводиться боротися Тимошенко. Перша – офіційна парламентська, друга – внутрішня, неофіційна – Секретаріат Президента. І це протистояння обумовлене майбутніми президентськими виборами. Через напруженість у взаємовідносинах Банкової та Грушевського, вважають експерти, у Тимошен-

ко не було ста днів для повноцінної роботи”. (ICTV, “Факти”, 26.03.08).

«Більшість експертів вважають, що найбільше заважали урядові працювати конфлікти в коаліції та парламенті, а також тиск з боку Секретаріату президента”. (ICTV, “Факти”, 24.03.08).

“Время подводит итоги. 100 дней работы правительства. Премьер Юлия Тимошенко отчитывалась о проделанной работе. За последние три месяца она публично выступала достаточно часто – в отличие от своих подчиненных. Сегодня говорила много и эмоционально. Каким было правительство в этот период? Красивым – такую оценку дала сама Тимошенко. Оппозиция оценила работу Кабмина менее образно... Достижения своих подчиненных премьер Юлия Тимошенко расхваливала на все лады, не забывая упомянуть, что все проблемы, с которыми борется ее правительство, досталось от предшественников... Отчет правительства внимательно слушали представители оппозиционного лагеря. Депутат-регионал Николай Азаров, не дождавшись конца заседания, подошел к премьеру, высказал свои замечания и ушел. Журналистам объяснил – он так и не услышал, как именно правительство собирается бороться с ростом цен. А в том, что людям начали выплачивать компенсации по «сгоревшим» вкладам, Азаров видит заслуги и своего Кабмина... В Секретариате президента первые шаги правительства оценивают положительно, но советуют не перечеркивать работу предшественников и не приписывать себе чужие заслуги”. (Інтер, “Подробности”, 26.03.08).

Порівняння парламентської коаліції з більшовиками викликає негативне ставлення.

“... Корабль под названием «коалиция» дал течь... В том, что он пойдет ко дну рано или поздно коммунисты не сомневаются.

Петро Симоненко, лидер фракции КПУ: «Луснули всі міфи, які нав’язували ЗМІ відносно так званої “демократичної коаліції”. Всі побачили, що її немає».

Оппозиция нагнала тучи и политическая погода совсем испортилась. Бело-синие заблокировали трибуну. Регионалы против внесения изменений в повестку дня, предложенный большевиками и не желает перевыборы мэра Харькова...

Михаил Добкин на происходящее приехал посмотреть лично. Хочет воотчею увидет голосование и заслушать отчет комиссии. Настаивает – большевики голосовали руками. (Інтер, «Подробиці», 25.04.08).

«Віктор Ющенко, Юлія Тимошенко та Арсеній Яценюк здають свої позиції, їхні рейтинги стрімко

падають. Лише за останній місяць вони втратили відповідно 8, 6 та 4% електорату. За оцінками соціологів на рейтинг президента вплинуло його бажання здійснити конституційну реформу. По прем'єрці вдарили економічні процеси, зокрема зростання цін. У випадку спікера, головну роль відіграла парламентська блокада». (НТН, «Вчасно» 24.03.08).

«Тимошенко приписала собі половину здобутків Януковича» (Новий канал, «Репортер», 26.03.08).

«Залишків розкоші нові господарі не соромляться: дорогі картини вивішені з державних музеїв, порцелянові лампи на столах, масажні кабінети і годинники» (Новий канал, «Репортер», 27.03.08).

Із помітних медіа-ефектів – плекання антипатій до Партії регіонів – можна привести сюжет на «5 каналі». Поїздку прем'єр-міністра Юлії Тимошенко до Страсбурга (Рада Європи) програма показала у порівнянні із поїздкою попереднього прем'єра – Віктора Януковича. Інформація, що побудована на порівнянні, представляє одного політика у вигіднішому світлі, а іншого – у гіршому. Програма пригадала Януковичу випадок, що мав резонанс в українських ЗМІ – коли у Страсбурзі тодішній прем'єр у книзі почесних гостей робив запис із шпаргалки:

«Кроме политических заявлений Янукович запомнился сдержанным европейцам нездешней роскошью – туфлями из страусиной кожи. Его приемница Юлия Тимошенко – одета куда скромнее и в книге почетных гостей делает запись без шпаргалки». (5 канал, «Час новин», 16.04.08).

На прикладі двох сюжетів на різних каналах про антинаївські мітинги Партії Регіонів можна простежити, як Інтер підкреслює значимість події, а СТБ – применшує, представляє її іронічно.

«Виктор Янукович позитивно оценивает сегодняшнее решение о переносе предоставления Ук-

раине ПДЧ. В своей речи перед собравшимися на Майдане Незалежности Янукович еще раз подчеркнул, страна должна сохранить свой внебюджетный статус...» (Інтер, «Подробиці», 03.04.08).

«...Вони знову надули кульки та запросили Агату Крісті. Під гуркіт авт і в парасолькових декораціях люди мітингують проти НАТО.

Гурт «Агата Крісті» співає пісню:

– Вино и гашиш, Стамбул и Париж.

Моряк, моряк, почему ты не спиш». (СТБ, «Вікна-новини», 03.04.08).

«Сьогодні кожен охочий міг не тільки насолодитися виступами Газманова, Януковича та Ротару, а ще й отримати за це гроші. У Києві з'явилося оголошення: мітинг-концерт – за три години 35 гривень. Зустріч біля пам'ятника Леніна...» (СТБ, «Вікна-новини», 04.04.08).

Завдяки послідовності сюжетів створено негативний контекст діяльності уряду:

1. Днями будуть ховати двох моряків, які загинули під час катастрофи у Китаї човна «Нафтогаз-67»;
2. В Україні почастишали випадки ксенофобії та расизму.
3. Дві школярки тяжко побили однокласницю в м. Кілія Одеської області;
4. Сюжет про створення відділень для безнадійно хворих – хоспісів. У матеріалі головний винний – Кабінет міністрів, який своєю постановою «... запертило передавати кому би то ни було государственную собственность...».

Наступний сюжет починається так: «И сегодня же Кабинет министров издал постановление, которое еще более ужесточил контроль над операциями с государственной собственностью...».

Наступний сюжет - про чергове засідання Кабінету міністрів. (Інтер, «Подробиці», 2.04.08).

ПРИХОВАНА ЕКОНОМІЧНА РЕКЛАМА

В інформаційних випусках траплялися сюжети, які мали ознаки прихованої економічної реклами.

На каналах: 1+1 («ТСН», 17.03.08), 5 каналі («Час новин», 18.03.08),

СТБ («Вікна-новини», 17.03.08) подано сюжети про нову російську горілку «Дамская». У «Часі новин» (5 канал) озвучили рекламний слоган продукту – «Между нами девочками». А у програмі «Вікна-новини» (СТБ) матеріал подавався як розважальний, цікавий. Назви горілки програма не назвала, але інформація все одно мала ознаками реклами: «Горілка проти статевої дискримінації». Російські жінки знайшли підтримку у представників алкогольної індустрії. Тепер вони матимуть свій жіночий національний напій. Для представниць слабкої статі горілку розливатимуть у пляшки пастельного фіолетового кольору. Ні чим іншим від чоловічого трунку жіночий не відрізнятись. А вміст алкоголю 40%. (На відео виробництво горілки та коробки, в які фасується горілка. На яких можна прочитати назву продукту). Росіянки радіють, якщо вони мають жіночі бритви для гоління, то чому б не мати і жіночої горілки».

В усіх програмах сюжети були оформлені як соціально значущі – зазначалося, що російські медики стурбовані з року в рік зростаючою кількістю жінок-алкоголиків у Росії. «Хіба-що від такої новини не весело лише лікарям. Вони очікують на нову хвилю жіночого алкоголізму» (СТБ, «Вікна-новини», 17.03.08).

Телеканали ICTV та СТБ часто подають сюжети рекламного характеру формально за межами програми. Але складається враження, що ці матеріали є складовою інформаційного випуску, оскільки вони одразу після випуску новин. Між «інформаційним» і по суті «рекламним» блоком немає позначки, що це реклама. Ця інформація не відображена в даних моніторингу.

21.03.08. на ICTV між інформаційним випуском новин та програмою «Спорт» подано два сюжети: про новинки мобільного оператора «Life» та про новий продукт компанії «Союз Віктан», який за своїм очищенням унікальний на ринку України. Майже ідентичний сюжет про новинку «Союз Вікна» (однакові акценти і відеоряд) – було подано 24.03.08. на каналі СТБ одразу після інформаційного випуску «Вікна». 24.03.08 у «Репортері» був такий самий сюжет про винахід компанії «Союз Віктан» – нову фільтрацію горілчаних виробів і нову горілку «SV-classik».

Сюжети з ознаками прихованої економічної реклами на СТБ «відбиваються» лише короткою дво-

секундною заставкою - логотипом СТБ («Коли ти вдома»), без помітки про рекламу. Складається враження, що це останній матеріал інформаційного випуску. Відмінність лише в тому, що ведуча не читає початку сюжету, але саме повідомлення схоже на інформацію каналу. 26.03.08 одразу після програми «Вікна» подано матеріал про відкриття у Київській області науково-виробничого та онкологічного центру «Макс Велл». Того ж дня на каналі ICTV, але в межах інформаційної програми «Факти» також в ефірі прозвучала ідентична інформація. На обох каналах відеоряди і послідовність викладення інформації були схожими.

На каналі ICTV 16.04.08 між програмою «Факти» та «Спорт» без позначки про рекламу подано сюжет про торгову марку «Біленька». Виробники горілки виготовили новий високий рівень захисту своєї продукції. Такий же сюжет було подано й 17.04.08 на каналі СТБ.

Таку ж технологію використовує Новий канал. Після програми «Репортер» подається відбивка «Життя яскраве» і транслюються сюжети рекламного характеру. 20.03.08 після закінчення інформаційного блоку «Репортера» і перед початком спортивних новин подали сюжет про пакет мобільного зв'язку «Life». 21.03.08 між новинами і спортом була інформація про препарати для лікування онкозахворювань – авастін та герцептін, горілки «Хортиця», шини від «Росави». Ці повідомлення замасковані під інформаційні сюжети – вони мали інформаційний привід: проведення конкурсу, акції, виставки, конференції. 25.03.08 інформаційним приводом слугувала виставка «Будівництво та архітектура», у сюжеті крупним планом подавався логотип фірми «Sniezka». 27.03.08 - відкриття центру «Макс Велл».

Бізнес-матеріали фігурували на «Новому каналі» і в квітні - «Хортиця» (3.04.08), «Суперлото» (1.04.08), «Укрсиббанк» (1.04.08), компанія МТС з тарифним планом «Супер МТС» (7.04.08 та 9.04.08), відкриття першого музею горілки на заводі «Prime» (8.04.08), відкриття супермаркету нерухомості «Квадратний метр» (9.04.08), отримання фірмою «Конті» золотої медалі «Еффі» за рекламний ролик «Бонжура» (14.04.08), новий захист від підробок горілки «Біленька» (15.04.08), кредитування від «Укрсиббанку» (15.04.08), депозити від «Надра Банк» (16.04.08).

Сюжет про фірму «Конті», яка отримала золоту медаль «Еффі» за рекламний ролик цукерок «Бонжур» у межах інформаційної програми «События» 15.04.08 подала ТРК «Україна».

Серії сюжетів про компанію «Дніпроенерго» екс-

перти моніторингу теж схильні називати такими, що мають ознаки прихованої економічної реклами.

ТРК «Україна», «События», 27.03.08. Основна думка сюжету – знов зірвалося зібрання акціонерів «Дніпроенерго» через неявку реєстратора. Ця інформація не є суспільно важливою. Сюжет не дає пояснення, чому така подія стала інформприводом для висвітлення на загальноукраїнському каналі.

Активно відслідковував події навколо «Дніпроенерго» канал ICTV. Інформація подавалася 24, 26 і 27 березня. Сюжети подавалися у кінці програми. Інформація – про внутрішні конфліктах акціонерів, вона не несе соціального навантаження. Схожі сюжети були й на каналі НТН.

До прихованої політичної реклами можна віднести сюжети про фонд Рината Ахметова.

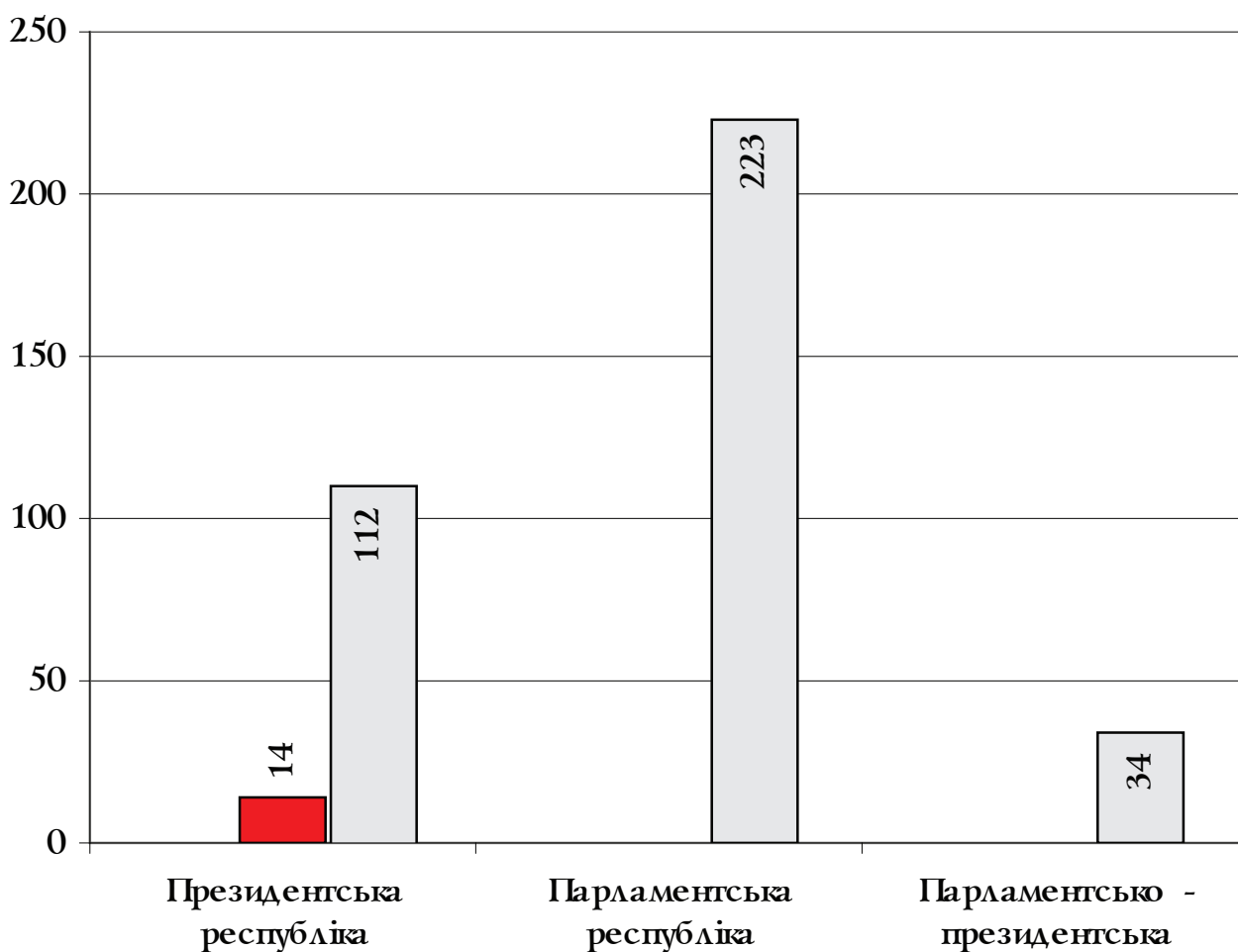
20.03.08 у програмі «События», ТРК «Україна» подали більше як трихвилинний сюжет про діяль-

ність благодійного фонду Рината Ахметова. За тональністю інформації він наближений до позитивного, містить різні складові іміджевого матеріалу – репортаж з місця події, пряма мова дитини, якій зробили операцію за гроші фонду, етапи благодійності, коментар директора заповідника «Софія Київська», якому допомагає фонд та пряма мова керівника, бізнесмена Рината Ахметова.

Такий самий сюжет про діяльність благодійного фонду Рината Ахметова, який займається допомогою хворих на туберкульоз, фінансуванням реконструкції українських пам'яток був 19.03.08 на каналі НТН у програмі «Вчасно».

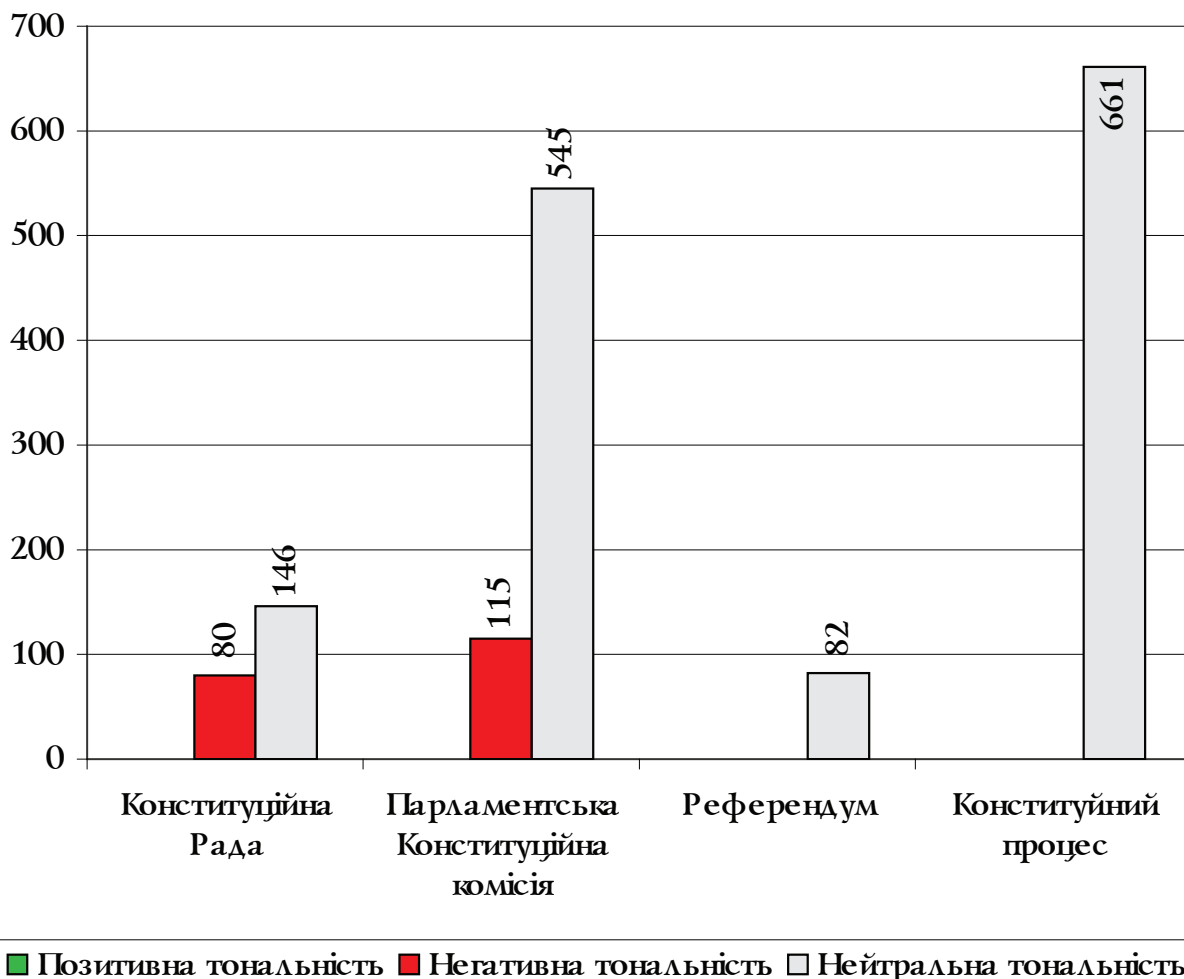
На Першому національному 9.04.08 був сюжет про «український прорив від Рината Ахметова», який презентував концепцію економічного розвитку, що допоможе Україні стати процвітаючою. 15.04.08 Ринат Ахметов подарував багатодітній родині з Луганщини будинок, «так він підтримав президентську програму «Зігрій любов'ю дитину».

КОНСТИТУЦІЙНА РЕФОРМА

■ Позитивна тональність ■ Негативна тональність □ Нейтральна тональність

Про зміни до Конституції на телебаченні говорили мало. Сюжети стосувалися розмов про потреби в Конституційній реформі, дискусій навколо створення конституційної парламентської комісії, погляди на це представників парламентських фракцій. Найпотужнішим інформприводом стала поїздка Юлії Тимошенко до Стразбурга, де вона висловила думку, що Україна має бути парламентською республікою. Однак тільки деякі програми розшифрували, які наслідки матимуть ці зміни, що вони означають.

«Тимошенко поїхала у Європу розказати, що їй не вистачає в Україні. Прем'єрка заявила, хоче парламентської республіки. У ній, як і нині, у парламентсько-президентській Україні, усе лишилося по-старому: парламент, уряд і навіть президент. От тільки обирали б їх по-новому: народ голосував би за депутатів, а ті у свою чергу за Кабмін і президента. Відтак усьому голова – парламент, а президент має виключно представницьку функцію» (Новий канал, «Репортер», 16.04.08).

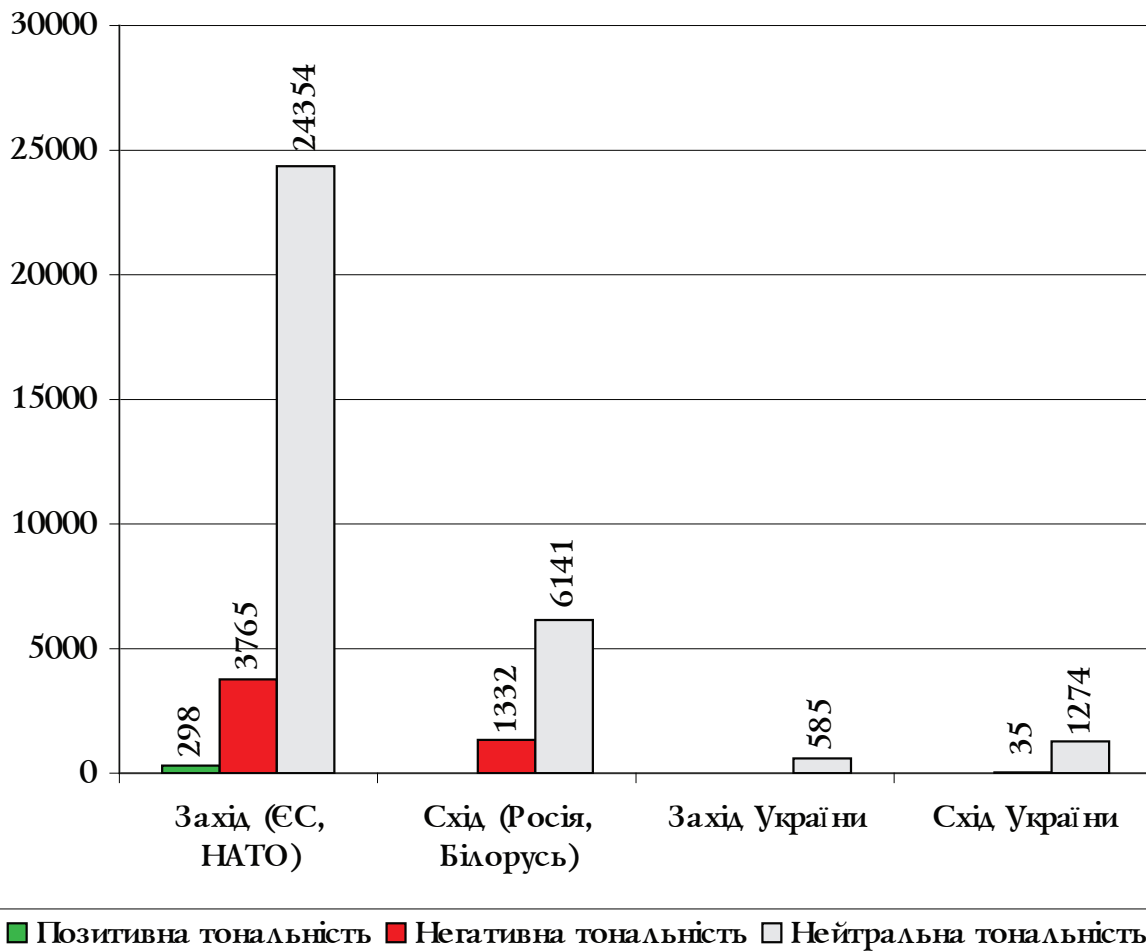
КОМУНІКАЦІЯ МІЖ СХОДОМ І ЗАХОДОМ

Інформації про відносини між сходом і заходом України протягом місяця з 17 березня по 17 квітня 2008 року подавалося мало. Інформаційні програми практично не зачіпали тем, де проявлялися б спільні чи відмінні позиції влади та жителів різних регіонів. Так само мало було повідомлень про співпрацю між сходом та заходом країни.

Однією з не багатьох тем - стало запровадження навчання у всіх вузах українською мовою. Ця тема прозвучала на каналі НТН у програмі «Вчасно» 2.04.08: «На засіданні президії віце-спікер Автономії звинуватив чинника освітянського відомства в розпалюванні міжнародної ворожнечі та пообіцяв подати до суду за утискання прав російсь-

комовного населення півострова. Або ж, цитата, «дати йому в морду». Схожий матеріал 2.04.08 вийшов на Першому національному каналі. У ньому східний регіон не позиціонували як противника нововведенню. Програма навела позитивний приклад Донецького національного університету. Хоч викладачі і студенти наголошували, що на перехід до такої системи трьох років замало.

Ще одним прикладом збалансованого висвітлення інформації у площині «комунікації між сходом і заходом» може бути серія сюжетів на каналі 1+1. Програма «ТСН» протягом тижня (24-30 березня 2008 року) подала їх з різних регіонів України. Тема журналістських досліджень – «Депресивні

території». Сюжети зроблено з Луганщини, Чернігівщини, Криму, Закарпаття і Дніпропетровщини.

Значно більше інформації телеканали подають про зовнішньополітичну комунікації – співпрацю України із Сходом і Заходом. На період моніторингу припав приїзд до України американського президента Джорджа Буша та квітневий самміт НАТО у Бухаресті, де розглядали приєднання України до плану дій щодо членства в НАТО.

Інформації про співпрацю України із західно-європейськими структурами, країнами подано у 3-4 рази більше???, ніж про взаємини із Росією.

Програма «ТСН», канал 1+1, подавала дуже багато інформаційних та інформаційно-аналітичних сюжетів (у підсумковій програмі) про самміт НАТО і приїзд президента Буша. Переважно у нейтральній тональності, без помітних оціночних суджень та маніпуляцій. Із позитивних тенденцій слід назвати просвітницькі сюжети під рубриками «Що таке ПДЧ?» (ТСН, 3.04.08), «Як утворилося НАТО?» (ТСН, 6.04.08).

Програма «События», ТРК «Україна», подавала інформацію про приїзд Буша та самміт НАТО зі значним скепсисом. Канал використовував приховані маніпуляції – сюжети не можна вважати об'єктивними, хоч з формальної точки зору пред-

ставлені різні позиції сторін. Але стилістично сюжети побудовані так, що інформація викликає негативне ставлення до фактів (приїзд Буша, самміт НАТО, прагнення України в НАТО).

Початок сюжету про приїзд американського президента:

«Снайперы на крышах, вертолеты в воздухе и опустевшие улицы в центре Киева. Украина сегодня принимала Джорджа Буша. Это первый визит президента США в нашу страну за последние 8 лет», (ТРК «Україна», «События», 1.04.08).

Про самміт НАТО у підсумковому випуску програми «События недели», 6.04.08 використано низку маніпуляцій: повтори, послідовність сюжетів, підміна понять. На початку сюжету подано прискорене відео – цей хід завжди виглядає комічно, задає атмосферу фарсу. На відео:

- Ющенко зустрічає Буша
- мітинг протесту, його учасниця каже: «Нам не надо Буш»
- Ющенко з Бушем
- учасник мінінгу показує дулю портрету Буша
- портрет Буша спалюють.

«Официальный Киев рассыпается в реверансах перед американским президентом. И это понятно: президент супердержавы обещает пролоббировать интересы Киева на саммите НАТО в Бухарес-

те. ...Чету Буша угощають знаменитими котлетами по-києвськи, варениками с вишнями и приглашають полюбоваться красотами столицы. Но уже через день стало ясно: зря старались. ...Дверь в Северо-Атлантический Альянс Украине так и не открыли. ...В числе мотивов был и слишком низкий уровень поддержки натовских стремлений внутри страны. ...

Как ни странно, по итогам саммита каждый заявил о своей победе. Отказу в присоединении особенно обрадовалась украинская оппозиция (ця думка не розвивається). «Оранжевая» команда тоже заявила о своей победе. Вот только экс-министр иностранных дел, Анатолий Зленко, уверяет: объективных причин для радости нет (у коментарі нема підтвердження цієї думки – нема аргументів. Відбувається підміна понять).

Анатолий ЗЛЕНКО, экс-министр иностранных дел Украины: «Це, як кажуть, видавати бажане за дійсне».

Георгий КРЮЧКОВ, экс-глава парламентского комитета по вопросам национальной безопасности и обороны: «Трошки таке очманіння було, а потім сказали: «Ні! Ми одержали більше, ніж очікували!». Дурень думкою багатіє».

...Военный пенсионер Алексей Усольцев не пропускает ни одного антинатовского митинга. Он 32 года прослужил на Тихоокеанском и Черноморском подводных флотах. Он занимался военной разведкой, собирал информацию о передвижении натовских кораблей, а также знал о всех операциях Альянса на море. Поэтому сейчас бывшего военного невозможно убедить, что Украине необходима интеграция в военный блок.

Пока официальный Киев оплакивает поражение в Бухаресте, половина страны празднует победу. Но впереди попытка номер два: натовская верхушка уверяет, что для Украины не все потеряно. Сложнее всего для украинских властей будет убедить вот этих людей, что им необходимо в НАТО», («События недели», 6.04.08)».

У продовження натівської теми – політичний акцент та площина взаємин між сходом і заходом України. Інформаційний привід – антинатівські мітинги у 8 містах на сході, півдні України та в Києві, організовані Партією регіонів.

ТРК «Україна» у програмі «События» 3.04.08 про антинатівські мітинги подає інформацію у нейтральній тональності, але досить повно, виважено, без оціночних суджень. Однак повідомлення спрямоване на підтримку акції «регіоналів» і формує негативне ставлення до НАТО. Подано, що мітинги у 8 містах зібрали 200 тисяч людей. Статистика: половина населення виступає проти вступу

України до НАТО. Виступ на мітингах Харкові Інни Богословської підсилює негативне ставлення до Північно-Атлантического Альянсу: «Мы не хотим не чтобы мы вступали в НАТО, а чтобы НАТО вступало в Украину. Не мы туда идем, они идут своими военными сапогами... Наша хата не для НАТО!». Подано й виступ лідера Партії регіонів Віктора Януковича.

Протилежний підтекст - іронічний - мали сюжети у новинах на 1+1 та 5 каналі. Сюжети на цих двох каналах були дуже схожі - акцентували увагу, що Янукович читає із суфлерів, що він підспівував артистам і що антинатівська акція стала причиною пробок на столичних дорогах..

«Антинатовська акція «регіоналів» заблокувала рух у центрі столиці. ... Із Севастополя лякали тим, що приєднання до ПДЧ і вступ до НАТО це фактично знищить російську мову та російську культуру. У Харкові вийшли з гаслом «Наша хата не для НАТО», а Нестор Шуфрич в Одесі так протестував проти вступу до Північноатлантического альянсу, що практично зірвав свій голос. ...На Майдані Незалежності Віктор Янукович з'явився на кілька хвилин і за допомогою підкажчиків заявив, що всі роки незалежності Україна пишалася своїм позаблоковим статусом. Колишній прем'єр, який 4 роки тому запланував, що у 2008 році Україна буде у НАТО, зараз вважає, що позаблоковий статус країни буде вигідний не тільки східним, але і західним сусідам. Завершив свій виступ Віктор Янукович зовсім несподівано – він підспівував пісні про міцну чоловіку дружбу», («ТСН», 1+1, 3.04.08).

«Заторы на дорогах и перекрытый Крещатик. Так киевлянам запомнится масштабный митинг Партии регионов против вступления Украины в НАТО. ... Виктору Януковичу дождь не мешает читать с суфлера. ... семь минут речи Януковича – финал минингов, прокатившихся по Украине. Новую песню, которую никто не слышал, массовка выучить не успела. Слова знает лишь Янукович. (на відео – Янукович підспівує)». («Час новин», 5 канал, 3.04.08)

Бухарестський самміт та приїзд президента США Джорджа Буша упродовж тижня стали одними з пріоритетних тем для каналів ICTV та Інтер. Інформація подавалася порівняно збалансовано, без емоційного забарвлення, без оціночних суджень, з різними точками зору.

Але у програмі «Факти» ICTV загальний характер інформації спрямований на підтримку євроінтеграційних намірів України. Позиція Росії подається стисліше і «без ентузіазму».

02.04.08. у програмі «Факти» подано сюжет, в яко-

му дипломати, політологи та історики висловили точку зору щодо реальних шансів України стати членом НАТО. Інформація мала переважно нейтральну тональність, проте відчутним було негативне ставлення до позиції Росії:

«Північний сусід розширення за рахунок України та Грузії сприймає агресивно і нервово. Багато хто пригадав поведінку Микити Хрущова. Бракувало тільки черевика на трибуні. Самі лише натяки про можливе розширення Альянсу за рахунок України легко вивели з рівноваги вишколеного колишнього розвідника. Росія не вірить у добрі наміри НАТО, хоч рівно 54 роки тому сама просилася в Альянс. СРСР остерігався зміцнення Європи і на рівні міністрів закордонних справ запропонував об'єднатися. Йому запропонували 5 умов, виконати які серпастий не міг» (ICTV, «Факти», 2.04.08).

Підтвердження підтримки каналом прозахідної політики держави є й низка сюжетів з Латвії, яка 4 роки тому стала членом НАТО. Інформація, як правило, стосувалася позитивних змін у військовій галузі та промисловості (виробництво парфум фірми «Дзінтерс» та шпротів). Так, 2.04.08 та 4.02.08. у програмі «Факти» подано сюжети з Латвії про реформування військової галузі, які підсилюють позитивне ставлення до НАТО:

«... За три роки до вступу участь в НАТО підтримували 40% латвійців, але вже в момент отримання членського квитка – прихильників євроатлантичної інтеграції було понад 70%...

Для Латвії вступ до НАТО став не лише способом захистити себе могутніми лаштунками колективної безпеки, членство в Альянсі допомогло реформувати армію, залучити інвестиції, а головне – дало маленькій країні вагомий важел впливу на світову політику.

Чотири роки в Альянсі не вирішили буденних проблем латвійців, але й не принесли відчутного дискомфорту... Натомість ті, хто робить бізнес, чітко відчували зміну ставлення інвесторів...

З НАТО за спиною спокійніше стало не тільки інвесторам, а й дипломатам, які б гострі дискусії з сусідами не виникали. І хоча не так давно Латвія, аби владнати прикордонну суперечку з Росією, відмовилася від історичних територій, але зробила це Рига не під тиском погроз, а в обмін на економічні дивіденди...» (ICTV, «Факти», 2.04.08).

Канал СТБ у програмі «Вікна-новини» інформацію подає кількісно збалансовано. Але стиль подачі новин – іронічний. Така форма іноді виходить за межі об'єктивності. 3.04.08. у програмі «Вікна-новини» завдяки послідовності сюжетів створено негативний контекст щодо українських прагнень вступити у НАТО. Після сюжету з Бухарестського самміту НАТО подано інформацію, що «... В Іраку бійці Північноатлантичного альянсу вбили шістьох мирних жителів і чотирьох поліціантів. Це американські пілоти влучили ракетою по житловому будинку. Командування запевняє, що удар був по терористах і навіть одного вони знищили...» (СТБ, «Вікна-новини», 03.04.08).

Додаткова інформація

Проект „Моніторинг прихованої політичної реклами, прозорості комунікації гілок влади, конституційного процесу та суперечностей між українськими регіонами” спрямований на те, аби:

1. Відслідкувати приклади так званої прихованої політичної реклами у новинах провідних загальнонаціональних телеканалів.
2. Порівняти, наскільки прозоро комунікують з медіа Президент, Парламент та Уряд та чи вдаються вони до замовних матеріалів.
3. Дослідити як у ЗМІ висвітлюється перебіг конституційного процесу, дискутуються можливі зміни до Конституції та аналізуються наслідки таких змін.
4. Простежити, яким чином ЗМІ висвітлюють суперечності між українськими регіонами стосовно симпатій до основних політичних сил, як висвітлюють питання зовнішньополітичного курсу, мовні та релігійні проблеми, а також те, наскільки ЗМІ сприяють діалогу між Сходом-Півднем та між Заходом-Центром або навпаки поглиблюють суперечності та розкол.

Період дослідження — 17 березня - 17 квітня 2008 року. Об'єктом моніторингу були - “Подобиці” (Інтер), “Подобиці тижня” (Інтер), „ТСН” (1+1), „ТСН-Підсумки” (1+1), „Час” (5-й канал), “Факти” (ICTV), “Новини” (НТКУ), „Вчасно. Підсумки” (НТН), „Вікна” (СТБ), Репортер (Новий канал), ТРК „Україна”

Моніторинг проводиться за підтримки The National Endowment for Democracy (Національного Фонда підтримки демократії).

Докладнішу інформацію дивіться на <http://prostir-monitor.org>